

4 КАСТРЫЧНИКА 1980 ГОДА. Была пятніца. Я сядзеў у сваім кабiнеце загадчыка аддзела культуры ЦК КПБ і рыхтаваўся да доўгага выхаднога, бо ў наступны панядзелак, 7 кастрычніка быў Дзень Канстытуцыі СССР. Тры дні адпачынку — гэта на аператыўнай рабоце вельмі многа. Былі планы заняцца цэлым шэрагам розных спраў, якія былі запушчаны з-за вялікай штодзённай занятасці.

Аднак гэтыя тры дні выліліся ў жалобу. У самым канцы дня мне патэлефанаваў кіраўнік справамі ЦК В. І. Лівенцаў. Ён паведаміў мне, што каля Смалявіч у аўтамабільную аварыю трапіў П. М. Машэраў. Я запытаўся: «Які ў яго стан?» В. І. Лівенцаў адказаў: «Найцяжэйшы». А хвілінай пазней пазваніў першы сакратар ГК КПБ Мінска Г. Г. Барташэвіч і сказаў, што Машэраў загінуў амаль адразу пасля катастрофы.

Наконт смерці Машэрава было многа чутак, намёкаў на тое, што яна была арганізавана зверху. Мне давлялася бачыць дакументы следчай камісіі, гутарыць з многімі членамі камісіі, а таксама правяраць атрыманую інфармацыю ў час работы ў Маскве, і я ўпэўнены, сама смерць была трагічнай у сваёй выпадковасці.

Дарэчы, гэта нядаўна пацвердзіў у адным з інтэрв'ю ў нашых газетах вадзіцель самазвала, які вёз бульбу і сутыкнуўся з машынай П. М. Машэрава, што і стала непасрэднай прычынай гібелі. Між іншым, у аналагічных абставінах раней загінулі двое вядомых кіраўнікоў рэспублікі — Ф. Сурганаў і генерал Бяда.

Аднак у героіцы асобы Машэрава, у яго паводзінах, у яго імкненні заўсёды адэкватна рэагаваць на канкрэтныя практычныя праблемы рэчаіснасці і прымаць меры да яе паляпшэння ёсць глыбокія заканамернасці, якія дазволілі мне многа гадоў таму назад яшчэ ў Маскве ў адным з інтэрв'ю ў «Правде» сказаць, што ў апошнія гады, а яшчэ больш, месяцы свайго жыцця, Машэраў шукаў смерці. Сёння пра яго надрукавана многа успамінаў, але большасць з іх прызначаны для прапаганды іміджу самых аўтароў на фоне Машэрава. Гістарычны вобраз самога Машэрава, сэнс яго жыццёвага шляху, вынікі яго працы яшчэ прабуюць свайго аналізу.

Фота Мікалая АМЕЛЬЧАНКІ.

Хай імя тваё. Дзяціна свая. Дзеянне свайго.

рыяльнага размеркавання рэсурсаў Машэраў знаходзіў магчымасці, каб не толькі рухаць наперад індустрыялізацыю, развіваць навуку і тэхніку ў рэспубліцы, але і

шы сакратар хоча, каб работу па адкрыццю бюста П. М. Машэрава затрымалі.

Калі мы выйшлі з трэцім сакратаром у калідор, я, аднак, выказаў сумненне ў мэтазгоднасці такога акта. Той адказаў мне пагардліва: «Ты дзіця і ў палітыцы нічога не разумееш». «Дзіцяці! Шоў у той час 44-ы год. Я запятаў: «У палітыцы ці інтрызе?» Ён адказаў: «Не разумееш — падавай заяву». Перш чым у мяне ўключыўся інстынкт самааховы, я ляпінуў: «Пасля вас, шанюны...» Многа мне потым каштавала гэ-

мо больш чым што-небудзь іншае вызначыла яе дадэйшую гібель.

Сёння многія пытаюцца: «А як было б, калі б у тыя трагічныя гады, калі цяга да рэформы змянілася стратэгія развалу, калі сотні тысяч таленавітых людзей былі адціснуты ад удзелу ў рэформе, калі на іх месца выскачылі балбатуны і авантурысты, што рабіў бы П. М. Машэраў у гэтых абставінах?» Пытанне рытарычнае, бо ў гэтых абставінах П. М. Машэрава не было ўжо ў жывых.

Але я ўпэўнены, што заўсёды ўласцівае яму пачуццё адказнасці, перш за ўсё за народ, за рэспубліку, за яе дабрабыт дапамагло б яму прыняць сталыя захады, аб'яднаць здаровыя сілы ў рэспубліцы і пазбегнуць многіх з тых бедаў, якія прыйшлося паспытаць Беларусі ў 1990—1995 гадах.

П. М. Машэраву быў уласцівы ясны розум і цвёрды рэалізм дзеянняў: браць сітуацыю такой, якая яна ёсць і выводзіць яе на патрэбны ўзровень. Калі палітыка — гэта мастацтва магчымага, то П. М. Машэраў валодаў ім дасканала.

П. М. Машэраў завяршыў сабой плеяду таленавітых кіраўнікоў Беларусі, дзякуючы высылкам якіх 1945—1990 гады сацыялістычнага будаўніцтва ў нас маглі быць названы ў дасканалым паспяховымі. Нам планавала на буйных кіраўнікоў, якія ў саставе Саюза, выконваючы абавязкі рэспублікі перад Саюзам у цэлым мелі моц, інтэлект, энергію, каб пераканаць у цэнтры і ў краініцы Саюза ў патрэбах рэспублікі, у неабходнасці яе развіцця на сучасным навукова-тэхнічным і культурным узроўнях, у павышэнні інтэлектуальнага патэнцыялу.

Тры кіты вызначалі прывірытэт дзеянняў П. М. Машэрава і яго «каманды» ў адносінах да беларускага прамаўства. Гэта — павышэнне прадукцыйнасці эканомікі за кошт укаранення ўсе новых і новых метадаў выдзялення прамысловай і сельскагаспадарчай вытворчасці, максімальнае ўзбагачэнне навукова-тэхнічнага патэнцыялу, усеагульная адукацыя — прафесіянальная, агульная і культурная, выхаванне моладзі ў духу павагі да каштоўнасцяў патрыятызму, імкнення да адукацыі, да грамадска карыснай працы, патрэбы ў правярцы паводзінаў і ладу жыцця маральнымі крытэры-